

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ “МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ”

1. Барановський М. Педагогіка для семінарій учительських і учителів шкіл народних. – Чернівці: 3 друк. Т-ва “Руська рада”, 1901. – 102 с.
2. Біланюк П. До чого змагає сучасна школа взагалі і Рідна Школа з окрема. – Львів: Накл. Повітового Союзу Кружків Р.Ш., 1938. – 19 с.
3. Богданів Ю. Нові програми й учитель // Шлях виховання й навчання. – 1933. – Кн. 4. – С. 188–203.
4. Вахтеров В.П. Основы новой педагогики // Вахтеров В.П. Избранные педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1987. – С. 324–384.
5. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. – К.: Школяр, 1999. – 385 с.
6. Ващенко Г. Свобода людини як філософічно-педагогічна і політична проблема // Ващенко Г. Праці з педагогіки та психології. – К.: “Школяр” – “Фада” ЛТД, 2000. – С. 326–361.
7. Грушкевич М. Характери треба виховувати! // Українське юнацтво. – 1933. – Ч. 8. – С. 5–7.
8. Кахнікевич К. Вплив школи на виховане характеров // Школьна часопись. – 1886. – Ч. 23. – С. 177–179.
9. Кисілевська О. Самовиховання // Наша книга: Альманах “Жіночої долі”. – Коломия, Б.в., 1928. – С. 152–166.
10. Кондратюк О.П. Виховання в учнів комуністичної ідейності. – К.: Знання, 1967. – 46 с.
11. Косак І. Сучасне вихованє // Учитель. – 1903. – Ч. 15. – С. 225–228.
12. Макляк М.М., Голєва З.В. Керівництво самовихованням підлітків // Радянська школа. – 1974. – № 9. – С. 44–48.
13. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 1. – С. 401–637.
14. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю // Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 2. – С. 417–654.
15. Филатов В.С. О влиянии труда на формирование характера человека. – М.: Профтехиздат, 1960. – 45 с.
16. Чамата П.Р. Про самовиховання учнів та шляхи педагогічного керівництва цим процесом // Радянська школа. – 1963. – № 4. – С. 44–48.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2009

УДК 37.015.2

Наталія Грицай, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики викладання природничих дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ “МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ”

У статті розглянуто мету та завдання курсу “Методика позакласної роботи з біології”, описано зміст занять і методику їх проведення, обґрунтовано ефективність впровадження курсу для вдосконалення методичної підготовки майбутніх учителів біології.

Ключові слова: біологія, лекції, практичні заняття, самостійна робота, анкетування.

Постановка проблеми.
Сучасне суспільство вимагає висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних, здатних нестандартно й творчо мислити, швидко адаптуватися в мінливих умовах життя. Сьогодні вчитель має позбутися стереотипів педагогічної діяльності, які гальмують активність і творчість учнів, не дають змоги самоствердитися й самореалізуватися під час навчання в школі. Педагог повинен враховувати індивідуальні здібності школярів, допомагати їм розвиватися й удосконалюватися, стимулювати пізнавальну діяльність, позитивне ставлення до навчання, створювати ситуацію успіху для кожної дитини.

Вирішити всі ці завдання в умовах уроку просто нереально. Проте необмежені можливості для розвитку пізнавальних інтересів школярів і задоволення їхніх індивідуальних пізнавальних потреб має позакласна робота.

Незважаючи на те, що позакласна робота є додатковою до навчальної роботи на уроці, існує глибока специфіка в змісті навчального матеріалу та в методах навчання під час позакласних занять. У свою чергу, особливості навчального пізнання під час позакласної роботи обумовлюють специфіку педагогічного керівництва цією роботою школярів. Саме тому майбутні вчителі біології ще під час навчання у вищому

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ “МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ”

навчальному закладі повинні оволодіти методикою позакласної роботи з предмета.

Аналіз останніх досліджень. Значення позакласної роботи як форми організації занять добре відоме всім педагогам. Як стверджує М.М. Левіна [6], ще 300 років тому Ян Амос Коменський передбачив необхідність позакласних форм організації навчальної роботи. Поряд з класно-урочною системою він намітив систему позакласних занять.

Хоча позакласна робота вивчається вже кілька сторіч, питання підготовки майбутніх учителів до організації позакласної роботи з біології в Україні досліджено досить мало. На сьогодні ми маємо лише методичні розробки науковців з інших країн (Л.П. Смирнова, В.К. Луканкіна, В.Д. Гревцова [1], М.Н. Панкіна [7] та ін.), які вже дещо застарілі. Серед сучасних наукових досліджень про підготовку студентів до проведення позакласної діяльності з природничих дисциплін слід відзначити дисертаційну роботу Т.С. Івахи [4], в якій автор пропонує ввести спецкурс, на заняттях якого вивчатиметься методика організації позакласної роботи з хімії.

Питання методики позакласної роботи з біології розглядаються під час вивчення відповідної теми навчальної програми з дисципліни “Методика викладання біології” [5; 8]. Проте за одну лекцію викладачі не встигають охопити всю різноманітність форм і видів позакласних занять. Звідси виникає необхідність шукати інші форми роботи, за допомогою яких буде удосконалюватися система підготовки студентів.

Мета статті. Метою нашого дослідження є розробка та впровадження курсу “Методика позакласної роботи з біології” як невід’ємної складової системи підготовки студентів до проведення позакласної роботи з біології.

Виклад основного матеріалу. Система підготовки майбутніх учителів до проведення позакласної роботи з біології охоплює навчальний процес, педагогічну практику, ботанічну, зоологічну та польову практики, позааудиторну роботу студентів. На нашу думку, доцільно формувати професійні знання і вміння майбутніх педагогів поетапно, що дозволяє оптимально реалізувати завдання підготовки вчителя-біолога до організації позакласної роботи з предмета в загальноосвітній школі: / *етап* – засвоєння теоретичного матеріалу з методики позакласної роботи з біології (МПРБ) під час лекційного курсу; // – закріплення та узагальнення знань, формування умінь і навичок проведення позакласних заходів під час практичних занять; /// – застосування набутих знань і вмінь під час

педагогічної практики в школі; IV – виконання науково-дослідних завдань із МПРБ.

Підготовка майбутнього вчителя біології до проведення позакласної роботи з учнями здійснюється шляхом органічного поєднання різноманітних форм і методів вузівської дидактики (лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття, педагогічна практика).

З метою вдосконалення методичної підготовки студентів нами було розроблено програму курсу “Методика позакласної роботи з біології (МПРБ)” [2], вміст і методичні рекомендації щодо її реалізації в системі професійної підготовки вчителів біології. Цей курс читався у 7 семестрі студентам 4 року навчання спеціальності “Початкове навчання, біологія” Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем’янчука (МЕГУ) протягом 2001 – 2008 років. Впровадження курсу забезпечило заповнення тієї інформаційно-методичної прогалини, яка існувала в підготовці студентів вищих навчальних закладів до проведення позакласної роботи в загальноосвітній школі. **Метою курсу “МПРБ”** є здійснення теоретичної та методичної підготовки майбутніх учителів до проведення позакласних занять з біології в загальноосвітній школі. Основні **завдання курсу** ми вбачаємо в тому, щоб ознайомити студентів-біологів із особливостями позакласної роботи з біології, плануванням і змістом роботи, формами та видами позакласної роботи; допомогти майбутнім педагогам знайти найбільш раціональну методику організації пізнавальної діяльності школярів, навчити творчо підходити до проведення позакласних занять.

Курс “МПРБ” розрахований на 54 години: 14 годин – лекційні, 14 – практичні заняття, 14 – самостійна робота, 12 – індивідуальна робота. Завершується вивчення курсу іспитом. Максимальна кількість балів за дисципліну – 100, з них 20 – аудиторна робота, 20 – самостійна робота, 20 – індивідуальні завдання, 40 – модульний контроль.

На *першому* етапі системи підготовки студентів-біологів передбачалося засвоєння теоретичного матеріалу під час лекційного курсу. Викладання курсу відбувалося у послідовності, що відображена в тематичному плані (табл. 1).

Читання лекцій, тематика яких представлена в табл. 1., передбачає узагальнення знань із психолого-педагогічних, методичних, фахових дисциплін, а також педагогічного досвіду учителів біології з проведення позакласних заходів. Проте однієї теоретичної підготовки студентам

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ “МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ”

Таблиця 1.

Тематичний план курсу “Методика позакласної роботи з біології”

	Назва теми	Кількість годин					
		Всього	Аудиторна робота			Сам. робота	Інд. робота
			Всього аудит	Лекції	Практичн і		
1.	Значення позакласної роботи з біології. Її форми та види.	4	2	2	0	2	0
2.	Учнівські біологічні об'єднання	10	6	2	4	2	2
3.	Види масової позакласної роботи з біології.	8	4	2	2	2	2
4.	Організація індивідуальної позакласної роботи з біології.	8	4	2	2	2	2
5.	Дослідницька робота учнів з біології в позакласній роботі. Фенологічні	8	4	2	2	2	2
6.	Експерсії і походи в природу.	8	4	2	2	2	2
7.	Організація еколого-натуралістичної та природоохоронної роботи.	8	4	2	2	2	2
	Всього:	54	28	14	14	14	12

недостатньо для організації позакласної діяльності школярів із біології, тому в них необхідно сформувати практичні вміння та навички. Така підготовка здійснюється на практичних заняттях та під час педагогічної практики.

Другий етап підготовки майбутніх учителів передбачає закріплення та узагальнення знань, формування умінь і навичок проведення позакласної роботи під час практичних занять. Практичні заняття є логічним продовженням курсу лекцій, хоча їх тематика не є аналогічною тематиці лекцій. Якщо на лекціях студенти знайомляться з теоретичними основами організації і проведення позакласної роботи з біології, то на практичних заняттях опрацьовують ці питання з окремих тем. При цьому перевага надається проведенню рольових та ділових ігор, використанню нових форм та методів, урахуванню вікових особливостей учнів тощо. Майбутнім учителям також надаються методичні рекомендації щодо покращення розроблених ними сценаріїв позакласних занять.

Наведемо тематику й короткий зміст практичних занять.

1. Планування роботи біологічних гуртків у залежності від вікових груп. На цьому занятті в студентів формується дуже важливе вміння – складати план гуртка. Спочатку майбутні вчителі ознайомлюються з особливостями планування

роботи гуртків, веденням журналу обліку гурткових занять. Оскільки єдиного плану гурткової роботи в школах немає, то гуртки працюють з різної тематики – це залежить від природних умов, що оточують школу, від пізнавальних інтересів гуртківців і від захоплень самого вчителя. Ознайомившись із програмами для гуртків різних напрямів, із принципами складання плану роботи гуртка, студенти розробляють свій план роботи для учнів різного віку.

2. Різні форми роботи на заняттях біологічного гуртка. Студенти продовжують працювати з планами роботи гуртка, підбирають форми й види роботи до занять. Кожен самостійно планує одне заняття, представляє фрагмент, а інші його обговорюють і аналізують.

3. Складання та написання сценарію масового позакласного заходу з біології. На цьому занятті майбутні вчителі ознайомлюються із зразками сценаріїв позакласних заходів, аналізують їх, а потім представляють власний сценарій позакласного заходу з біології. У процесі самостійного виконання цих завдань, студенти в поза аудиторний час підбирають літературу, одержують консультації у викладача і складають конспекти позакласних заходів. На практичному занятті студенти звітують про виконання завдань щодо складання конспектів позакласних заходів,

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ “МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ”

аналізують їх. Обов'язковою вимогою є моделювання декількох заходів на занятті.

4. *Біологічні ігри.* На занятті обговорюється методика проведення біологічних вікторин, аукціонів, естафет, використання кросвордів, чайнвордів, шарад, головоломок, ребусів, лото в позакласній роботі з біології тощо. Крім того, студенти заздалегідь отримують творче завдання – розробити власну біологічну гру і апробувати її в групі на занятті.

5. *Індивідуальна робота учнів з науково-популярною літературою.* Пропонуємо перед заняттям дати таке завдання студентам: ознайомитися зі змістом однієї з рекомендованих книг і виступити з її анотацією на занятті. Анотуючи книги, майбутні вчителі мають відзначити: короткий зміст книги; під час вивчення яких проблем її можна використовувати в позакласній роботі; виховне значення книги. У результаті студенти ознайомлюються з багатьма книгами, складають картотеку літератури для позакласного читання і аналізують методику її використання. На занятті виконуються й інші завдання: обговорення тем рефератів з антинаркової пропаганди; ознайомлення з планом написання реферату; розробка пам'ятки для учнів “Правила написання реферату”; складання планів проведення читачьких та науково-практичних конференцій, диспутів та дискусій.

6. *Проведення фенологічних спостережень.* Під час розгляду теми необхідно ознайомити студентів із особливостями проведення фенологічних спостережень, розглянути відмінності між фенологічними спостереженнями в позаурочній та позакласній роботі. Багато майбутніх учителів самі не вміють проводити фенологічні спостереження в природі, тому вони самі мають виконати певні спостереження в природі, скласти завдання для весняних (літніх, осінніх, зимових) фенологічних спостережень. Користуючись додатковою літературою, студенти знайомляться з різними способами проведення фенологічних спостережень і фіксацією їх результатів (складання схеми циклу життя рослин і тварин, побудова фенологічного спектру, спостереження за ходом весни, літа, осені тощо).

7. *Організація та проведення екскурсій у природу.* На занятті майбутні педагоги повторюють методику проведення екскурсій, розглядають особливості позакласних екскурсій, ознайомлюються із розробками екскурсій, пропонують їх тематику в позакласній роботі, складають інструктивні картки для виконання

індивідуальних завдань під час екскурсій. Велике значення надається біологічним іграм під час екскурсій, які активізують пізнавальну діяльність школярів.

З метою досягнення ефективних результатів під час упродовження курсу “Методика позакласної роботи з біології” нами виконувалися такі умови: 1) створення на заняттях атмосфери співробітництва, що дозволяє студентам проявити ініціативу та самостійність; 2) стимулювання майбутніх учителів до виконання творчих завдань (складання плану роботи гуртка, тижня біології, сценарію позакласного заходу); 3) систематичне оцінювання навчальної діяльності студентів методами усного та письмового опитування, тестування; 4) заохочення до самостійної роботи, самоосвіти (створення власних “методичних скарбничок”); 5) формування в студентів умінь аналізувати свою роботу й роботу товаришів, знаходити недоліки та шляхи їх усунення; 6) моделювання позакласних заходів, виступи на заняттях у ролі вчителя з метою формування умінь здійснювати позакласну роботу з біології.

Відповідно до зазначених умов розроблявся зміст та структура навчальних занять, обиралась методика їх проведення, визначались форми організації навчально-пізнавальної діяльності та контролю за засвоєнням теоретичних знань, сформованості відповідних умінь у майбутніх педагогів.

Самостійна робота студентів передбачала конспектування першоджерел, опрацювання наукових праць із періодичних видань, методичних рекомендацій з методики навчання біології, їх аналіз. Крім того, майбутні вчителі виготовляли наочні посібники до позакласних занять, біологічних ігор, дидактичні картки, таблиці, схеми та ін. Деякі теоретичні питання студенти також опрацьовували самостійно (тема “Шкільна біологічна преса” та ін.).

Індивідуальна робота полягала в тому, що майбутні вчителі представляли свій авторський конспект позакласного заходу. Студентам необхідно було провести заняття зі своєю академічною групою, зробити його самоаналіз, відповісти на зауваження викладача та одногрупників.

На закінчення вивчення курсу “МПРБ” проводилася підсумкова контрольна робота (модульний контроль), яка складалася з 40 тестових завдань.

Крім того, з метою перевірки ефективності курсу “МПРБ” для підготовки майбутніх учителів до відповідної діяльності на першому й останньому занятті нами було проведено вхідний

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ “МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ”

(I) і вихідний (II) контроль, за допомогою яких було визначено рівень знань студентів до і після вивчення курсу. Контрольні зрізи склалися з 30 тестових завдань. Кожне із запропонованих завдань оцінювалося по 1 балу. Максимальна кількість балів, яку могли набрати майбутні вчителі-біологи становила 30 балів. У дослідженні нами було виділено три рівні знань: низький (менше 15 балів), середній (15 – 25 балів), високий (26 – 30 балів).

Перевірка виконаних студентами тестових завдань показала, що після прочитаного курсу майбутні педагоги набагато краще справилися із завданням. Детальніше результати дослідження подано в табл. 2.

**Результати тестування з методики
позакласної роботи з біології**

Зрізи	Рівень знань студентів					
	низький		середній		високий	
	к-сть студ.	у%	к-сть студ.	у%	к-сть студ.	у%
I	50	51,6	43	44,3	4	4,1
II	20	20,6	61	62,9	16	16,5

Як бачимо, рівень знань майбутніх учителів з методики позакласної роботи з біології значно змінився. Кількість студентів, які досягли високого рівня знань зросла на 12,4%, середнього – на 18,6%. Одночасно зменшилася кількість майбутніх педагогів з низьким рівнем знань на 31%. Наведені дані переконливо свідчать про позитивний вплив курсу “МГТРБ” на рівень знань майбутніх педагогів.

Підтвердженням ефективності даного курсу також може бути анкетування студентів, яке проводилося після вивчення ними “МПРБ”.

На запитання анкети про вплив курсу на знання студентів відповіді були такими: у 78,6% студентів він значно поглибив знання з методики викладання біології, зокрема щодо проведення гурткової, індивідуальної та масової позакласної роботи; 21,43% студентів відповіли, що курс частково допоміг здобути знання з методики організації позакласної роботи в школі.

На думку майбутніх учителів біології, курс “МПРБ” відповідає потребам студентів. Найбільш актуальними, на думку студентів, були такі питання: методика проведення екскурсій (25%), форми і види позакласної роботи з біології (17,9%), проведення гурткової роботи (17,9%), планування тижнів і декад біології (14,3%),

планування роботи гуртків (14,3%) тощо. Відповідаючи на запитання про важливість курсу, 92,8% респондентів зазначили, що курс “МПРБ” є необхідним для підготовки майбутнього вчителя біології.

Крім того, згідно з результатами нашого дослідження, курс “МПРБ” поглиблює та зміцнює знання студентів із загальної методики навчання біології.

Висновки. Підсумовуючи сказане вище, необхідно зазначити, що впровадження курсу “Методика позакласної роботи з біології” продиктовано вимогами часу, необхідністю сьогодення. Даний курс є складовою частиною підготовки майбутнього вчителя біології і, на нашу

Таблиця 2.

думку, заслуговує на увагу щодо визначення місця й значення в складі фахової підготовки майбутніх педагогів. Як показують результати нашого дослідження, впровадження курсу “Методика позакласної роботи з біології” є досить ефективним для вдосконалення підготовки студентів до проведення позакласної роботи з біології в школі.

Подальшого вдосконалення потребує навчально-методичне забезпечення дисципліни “Методика позакласної роботи з біології” в умовах кредитно-модульної системи навчання. Завданнями наступних досліджень є обґрунтування ефективності III та IV етапів системи підготовки майбутніх учителів до проведення позакласної роботи з біології.

1. Гревцова В.Д. Формирование профессиональных навыков и умений у студентов в процессе проведения внеклассной работы по биологии в средней школе / В.Д. Гревцова // Вопросы воспитания школьников в обучении биологии: межвуз. сборн. науч. трудов. – Л., 1985. – С. 113 – 116.

2. Грицай Н. Б. Методика позакласної роботи з біології: програма курсу / Н.Б. Грицай. – Рівне: МЕНУ ім. академіка Степана Дем’янука, 2005. – 23 с.

3. Євтух М.Б. Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя / М.Б. Євтух // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі: зб. наук. праць. – Рівне: Волинські обереги, 2002. – С. 170 – 175.

4. Іваху Т. С. Підготовка студентів до організації позакласної роботи з хімії: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Т.С. Іваху. – К., 2003. – 21 с.

5. Методика навчання біології. Програма

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ РЕЦЕПЦІЇ МУЗИЧНОЇ СИМВОЛІКИ У ЗБІРЦІ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА “ВЕЛИКА ГАРМОНІЯ”

навчального курсу для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Автори-укладачі: І.В. Мороз, А.В. Степанюк, Н.І. Міщук, Г.Я. Жирська, Л.С. Барна, О.Д. Гончар. – К., 2004. – 35 с.

6. Методическая подготовка молодых учителей-биологов к проведению внеклассной работы в школе: сборник науч. трудов / отв. ред. М.М. Левина. – М.: МГПИ, 1976. – 110 с.

7. Панкина М.Н. Совершенствование системы

подготовки студентов пединститута к проведению внеклассной работы по биологии в школе: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – “Методика обучения биологии” / М.Н. Панкина. – Л., 1981. – 20 с.

8. Програми педагогічних вузів. Шкільний курс біології та методика його викладання: для студ. природи, і природн.-геогр. фак. пед. вузів / Уклад, В.І. Шулдик. – К.: Наук. світ, 2000. – 23 с.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2009

УДК 821.161.2 “XX”: 78.006.72

Ірина Дмитрів, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри теорії та історії української літератури

Наталія Сулій, викладач кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

До 100-річчя від дня народження Богдана-Ігоря Антонича

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ РЕЦЕПЦІЇ МУЗИЧНОЇ СИМВОЛІКИ У ЗБІРЦІ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА “ВЕЛИКА ГАРМОНІЯ”

У статті здійснюється аналіз поетичної збірки Б.-І. Антонича в літературознавчому та музикознавчому аспектах.

Ключові слова: символ, псалми, гармонія, акорд, мелодія, енгармонізм, дисонанс, арфа, гуслі.

В дивній гармонії звуків чується поклик Твій.
Ти відкриваєш нам передчуття майбутнього раю
і мелодійний спів у гармонійних тонах
у висоті музичних фарб і в барвах художнього мистецтва.
І все насправді гарне могутнім покликом
підносить душу до Тебе й заставляє торжественно співати: Алілуя!
(Кондак з Акафісту “Подяка Богові за все”)

Постановка проблеми та аналіз основних досліджень і публікацій. Музика завжди здійснювала вагомий вплив на духовне життя людини. “Втілений у піснеспівах досвід молитовного богоспілкування несе в собі свідчення духа найвищого Розуму, в якому ритм, дихання, життя Царства Небесного” [5, 74]. Ще у старозавітніх часах люди виражали стремління до Божественного за допомогою слова і музики. У книгах Старого Завіту знаходимо декілька яскравих прикладів для підтвердження цієї думки. Наприклад, коли злий дух мучив Саула, Давид грав цареві на гусях, і дух відступав. Також коли пророк Єлисей хотів про щось запитати Бога, він наказував привести гусяра. “А тепер приведіть мені гусяра. І сталося, коли грав гусяр, то на Єлисеї була

Господня рука” (2 Цар. 3, 15). Під час царювання Давида у храмі день і ніч грали і співали понад 4000 музикантів (1 Хр. 9, 33; 23, 5). Однак найповніше значення духовного співу представлено у псалмах, які передають стан душі, коли вона наповнюється Господом, адже лише людина, наповнена Божим Духом, може з повноти серця співати для свого Творця: “Співатиму псалом імені Твоєму” (Пс. 18, 50), “Співатиму й у псалмах Господа буду хвалити” (Пс. 27, 6), “Співайте Господеві псалми; співайте нашому цареві, співайте” (Пс. 47, 7), “Я буду Господеві співати поки життя мого, псалми співатиму, скільки буду жити” (Пс. 104, 33) та ін. У Новому Завіті св. ап. Павло також закликає християн проказувати між собою “псалми, гімни і духовні пісні” (Еф. 5, 19). Митрополит Андрей